

СТАНОВИЩЕ

Относно дисертационния труд на Доц. Д-р Ася Захариева Кръстева-Панова, дм на тема „Орална медицина и диагностични панели“ за получаване на научната степен „Доктор на медицинските науки“ по научната специалност „Терапевтична стоматология“

От Академик Д-р Богдан Петрунов

Устната кухина е най-важната, целоживотна врата на човешкия организъм чрез която се осъществява постоянния му контакт с околната среда чрез храната. Освен това, устната кухина е не само място за поява и развитие на редица специфични заболявания, но и огледало на съществуването на много и най-разнообразни общи заболявания на отдалечени органи и системи на човека, с появата на характерни симптомо-комплекси. В своя дисертационен труд доц. Кръстева си е поставила една наистина много амбициозна и много трудна според мене цел - да формулира група от определени диагностични панели, които да позволят, въз основа на ясни клиничко-лабораторни критерии, успоредно с качествено снета анамнеза и компетентен клиничен преглед, разпознаването на някои основни заболявания на устната кухина и на редица широко разпространени, с голяма медицинска и социална значимост общи заболявания. Всичко това е направено с оглед подобряване възможностите на денталния лекар за своевременна диагностика и от там лечение на споменатите заболявания. Трябва веднага да кажа, че усилията на Доц. Кръстева са довели до получаването на много важни от диагностична гледна точка резултати с безспорен принос за денталната медицина.

За постигане на поставената така цел авторката е използвала възможностите на най-разнообразни, много добре утвърдени лабораторни и анкетни методи, голяма част от които най-съвременни - различни варианти на имуноферментния анализ, молекулярно-биологични, генотипизиране и др. Но най-силно впечатление прави много задълбоченият статистически анализ на получените данни, което е позволило на Доц. Кръстева правилно да ги интерпретира и да направи достоверни изводи. В това отношение много е допринесъл направения кълъстър анализ. Извършена е много голяма по обем работа, като в проучването са включени общо 791 пациенти с различни орални и общи заболявания.

Авторката е съсредоточила своите усилия в диагностиката на някои най-често срещани се и с най-голямо медицинско и социално значение заболявания, като е разработила т.н. еритропоеичен / витамини В12,Д, фолиева к-на, желязо /, херпесен, вирусен / хепатит С и В, ЧПВ и др /, инфекциозен / Х. Пилори /, слюнчено-белтъчен /СРП,ИгА / панели, които позволяват по-лесно и своевременно определяне на характера на оралната изява и безспорно ще подпомогнат много работата на денталния лекар. Всеки един от панелите е разработен на основата на широк набор от лабораторни изследвания на слюнка, серум или биопсичен материал, интегрално разгледани в контекста на даден орален патологичен процес – в смисъл на дефицит или увеличение на съответен лабораторен маркер. Използването на тези панели в ежедневната практика дава възможност за анализи и интерпретация на голяма по обем информация, но нейното усмисляне се улеснява от много доброто и логично, на основа на съвременните знания, структуриране на всеки панел. Ясно личи богатия практически опит и отличната теоретична подготовка на кандидатката, които ѝ позволяват да представи достоверни и приноси за нашата дентална медицина резултати и изводи.

Подробното ми запознаване с материалите по дисертационния труд позволява да изтъкна следните основни приноси от неговата разработка.

- За първи път у нас се предлага такъв диагностичен алгоритъм, който позволява да се установят много важни промени на основни лабораторни показатели при някои вирусни, бактериални, еритропоеични и други заболявания с изява в устната кухина, които са с голяма практическа стойност.
- За първи път са представени данни за честотата и генотипа на ХПВ определен в слюнка и биопсичен материал от пренеоплазми и неоплазми в орофарингеалната област, което има както теоретична, така и практическа стойност.
- Много важни са данните за определяне на латентните дефицити на някои еритропоеични фактори и сложните взаимоотношения между хроничните херпесни инфекции и Х. Пилори -
- Интересни са данните за успешното стимулиране на секреторните ИгА в слюнка под действието на препарати съдържащи млечно-кисели бактерии.

Като забележка, или по-точно като коментар към представения материал бих искал да кажа, че за пълнота на направените изследвания е било необходимо да се обърне внимание повече на промените в имунната, в частност на алергичната

реактивност, които играят голяма роля в различните патологични процеси в устната кухина. Аз разбирам много добре, че това е много сложно и обемно проучване и може да бъде обект на цяла дисертация и Доц. Кръстева не си го е поставила като цел. Но за да имаме пълна представа за сложните и разнообразни процеси и механизми участващи и характеризиращи оралната патология това безспорно е необходимо. Доц Кръстева очевидно е разбирала това, тъй като се е постарала чрез изследване взаимоотношението между СРП и нивото на секреторните ИгА антитела да даде известна информация в това отношение.

Във връзка с разработването на дисертационния труд доц.Кръстева е публикувала 19 статии в научни списанию у нас и в чужбина, от които 3 с импакт фактор и е участвала в разработването на 4 научни проекта в това направление. Всичко това е позволило резултатите от разработеният от нея дисертационен труд да станат достояние на медицинската общност.

Авторефератът на дисертационния труд е подготвен много добре и отразява напълно получените резултати, техния анализ и направените изводи. Представеният материал е структуриран много добре, написан е на хубав научен български език, илюстриран е богато с авторски снимки на пациенти. Много добро впечатление прави представянето на отделни клинични случаи, които подкрепят резултатите и изводите на кандидатката.Приемам напълно посочените от доц. Кръстева приноси.

В заключение мога да кажа, че представеният за становище материал на Доц. Кръстевва-Панова, като дисертационен труд, прави много добро впечатление по своята тематична насоченост, използвани материали, получени интересни с безспорен приносен характер резултати в областта на денталната медицина, тяхната много компетентна и професионална интерпретация, което е позволило да се оформи един много качествен научен труд, обогатяващ познанията и особено ежедневната практическа работа на денталните лекари. С неговото реализиране доц. Кръстева се представя като високо ерудиран и интелигентен специалист-дентален лекар с широка общо-медицинска култура и практически възможности.

Като имам пред всичко изложено с убеденост си позволявам да приканя уважаемите членове на научното жури, да гласуват положително за присъждане на научната степен „Доктор на медицинските науки“ на Доц. Д-р Ася Захариева

Кръстева, дм за нейния дисертационен труд „ Орална медицина и диагностични панели“, като аз гласувам с „ДА“.

Б. ВМ 8.

Академик Д-р Богдан Петрунов